

NEOBTĚŽUJTE MĚ INFORMACEMA, PANÍ. CENU MAJÍ POUZE DEZINFORMACE.

Kresba Lubomír Lichý

Téma

Okupace Wall Streetu a média

■ Daniel Anýž

Hnutí Occupy Wall Street (OWS) bylo postupně vytlačeno z náměstí amerických měst, ovšem je takřka jisté, že v nějaké formě se na jaře vrátí. A i kdyby už nemělo podobu podzimních okupačních akcí, a šlo třeba „jen“ o internetové hnutí, o komunikaci na sociálních sítích, je zřejmé, že otázky a témata, které s sebou OWS přineslo, už budou žít nezávisle na něm. Kdybychom to chtěli popsat parafrází známého popěvku od táborových ohňů, šlo by říci: „OWS mrtvo jest, jeho duch však kráčí dál.“

Pokud ale mluvíme o otázkách, tématech, nebo tedy o „duchu“ hnutí, oč vlastně jde? Je OWS vyjádřením nějakého hlubšího, trvalejšího, či řečeno moderně, trendového posunu v americké společnosti? A zapadá nějak do mozaiky společenského neklidu až protestu, který jsme v uplynulém roce viděli v Madridu, Berlíně, v Londýně? Nebo OWS dokonce nějak souvisí

s arabským jarem? A aby to nebylo tak jednoduché, po ruce je navíc „set“ zneklidňujících pochyb. Jaký duch? Nebylo OWS ze všeho nejvíce jednorázovou bojůvkou k demonstrování vždy připravených profesionálních protestantů? Kde, v čem vlastně je ten avizovaný přesah? Byl by, prosím, někdo tak laskav a srozumitelně nám to vysvětlil?

Pokračování na str. 10

Ze syndikátu

**Řídící výbor
(informace z jednání)**

Řídící výbor projednal 14. prosince přehled o hospodaření syndikátu v roce 2011 podle stavu k 30. 11. 2011 a návrh rozpočtu na rok 2012. V příloženém komentáři byly podrobně zdůvodněny všechny položky, kde došlo k výkyvům v čerpání proti rozpočtu, i položky, u kterých došlo k úpravám rozpočtu na rok 2012. ŘV vzal na vědomí informaci o hospodaření syndikátu a návrh rozpočtu na rok 2012 schválil.

ŘV vzal na vědomí zprávu kol. Šulákové o činnosti klubů a regionů, informace o průběhu slavnostního vyhlášení výsledků soutěže *Epigram 2011*, kterou organizovalo regionální sdružení Vysočina, a informaci o závěrečné konferenci k projektu *Volná novinářka*, kterou pořádalo za podpory fondů EU sdružení Hermes. Konference k problematice mediálních rad, jejich fungování a nominací kandidátů do mediálních rad byla přesunuta na leden 2012.

S návrhem nového jednacího řádu ŘV seznámil kol. Zd. Kučera z KVN, který návrh předložil. Po krátké diskusi navrhl kol. Zeman vytvoření pracovní skupiny, která připraví návrh jednacího řádu na příští jednání ŘV. ŘV pak schválil pracovní skupinu ve složení kol. Brůžek, Kučera, Beránek a Šenkýř.

Dosavadní jednací řád zůstává do vytvoření a schválení nového v platnosti. ŘV schválil změny grantových pravidel s tím, že u již schválených a doposud nevyúčtovaných grantů platí tato pravidla i pro jejich vyúčtování.

Kol. Burda informoval o návštěvě zástupců SN ČR v sídle EP v Bruselu. Poznatky z cesty a náměty pro další činnost budou zpracovány a dány k informaci.

Řídící výbor vzal na vědomí a schválil ustavení Územního sdružení Západní Čechy a zároveň schválil přidělení finanční zálohy ve výši 1/2 členských příspěvků členů za rok 2011 na krytí nezbytných provozních výdajů tohoto územního sdružení. Kontakt: Jaroslava Světlíková (jaroslava.svetlik@gmail.com), adresa počky: Sedláčkova 16, 301 00 Plzeň.

Mezinárodní novinářské průkazy IFJ budou mít od roku 2012 jinou podobu a formát. Mezi SN ČR a IFJ probíhá korespondence ohledně předání grafických podkladů, které jsou nutné pro výrobu průkazů, k datu konání ŘV nebyly vyjasněny ani finanční podmínky, za nichž bude mezinárodní průkaz vystavován.

red ■

Inzerce

**Geník inzerce
(platný pro rok 2011)**

Obálka 3. a 4. strana (plnobarevný tisk)	Vnitřní strana (černá+modrá)
celá strana 20 000 Kč	celá strana 17 000 Kč
1/2 strany 12 000 Kč	1/2 strany 10 000 Kč
1/3 strany 8000 Kč	1/3 strany 7000 Kč
1/4 strany 6000 Kč	1/4 strany 5000 Kč

V případě potřeby zajistíme grafické zpracování dodaných podkladů. ■

Vojtěch Herout, volný fotograf: Václav Havel nakukuje při premiéře svého filmu *Odházení*, Praha 22. 3. 2011. 1. cena – Zlaté oko v kategorii Lidé, o nichž se mluví. Ze 17. ročníku soutěže Czech Press Photo 2011 (více na straně 19 a 20).

Členské příspěvky

Nenechávejte placení příspěvků na poslední chvíli

Členské příspěvky na rok 2012 zůstávají ve stejné výši jako v roce 2011.

Kolik kdo zaplatí
 řádní členové - 750,- Kč
 senioři a studenti - 350,- Kč
 mimořádní členové - 1150,- Kč

Příspěvek můžete uhradit buď složenkou přiloženou k tomuto Mediažurnálu, nebo převodem na účet SN ČR 37437011/0100, variabilní symbol: číslo členského průkazu.

Zaplatit můžete také v hotovosti přímo v kanceláři SN ČR. ■

Kresba Lubomír Lichý

Informace

Qbook pro novináře

SN ČR připravuje pro své členy k registraci jejich tvorby (článků, fotografií i např. románu) možnost využití systému Qbook in real time. Využívat systém bude možné první rok bezplatně, v dalších letech bude každý záznam za 1,- Kč. Informace o systému najdete na: www.e-qbook.com/index.php/cz/

Obsah

Okupace Wall Streetu a média (Daniel Anýž)	1	(Kateřina Kořínková, Jana Holoubková)	8
Hlavní události podzimu 2011	3	Na Moravě mezinárodně o hledání společné cesty vpřed (Libor Kalina)	9
Rudolf Zeman: Václav Havel byl originální publicista	4	Využívání nových médií v dokumentárních filmech (Michal Kliment)	12
Zeleně podpis, červeným fixem srdíčko (Jaroslav Veis)	4	Novináři ve Švédsku. Jak a proč se sdružují (Dagmar Zítková)	14
Konference Česká novinářka (hol)	6	Příběh Stiega Larssona	14
Neobyčejné Brno (Bohumil Hlaváček)	7	Pohled do archivu Syndikátu (Alexandra Blodigová)	17
Epigram 2011 (zp)	7	Žurnalistický slovník 2011	18
Vítězi regionální novinářské ceny se stali Jihočeši Hana Soukupová a Radek Gális		Czech Press Photo 2011	19

Tiráž

Mediažurnál, zpravodaj Syndikátu novinářů ČR. Vydavatel: Syndikát novinářů ČR, Senovážné nám. 23, 110 00 Praha 1. IČ: 00408123. Telefon: 224 142 455-6, fax: 224 142 458, e-mail: kancelar@syndikat-novinaru.cz, www.syndikat-novinaru.cz. Redakční rada: Adam Černý, Ondřej Aust, Jaroslav Veis. Redakce: Jaroslav Veis (šéfredaktor), Zdenko Pavelka. Grafická úprava: Jakub Tavarí. Tisk: Tiskárna Kleinwächter, Čajkovského 1511, 738 01 Frydek-Místek. MK ČR – E6301. Vychází 4x ročně, místo vydání Praha. ■

Hlavní události podzimu 2011

1. 10. Řízení České televize se na 6 let ujal Petr Dvořák, bývalý generální ředitel TV Nova. Ještě než nastoupil, opustili vedení veřejnoprávní televize čtyři manažeři z týmu jeho předchůdce Jiřího Janečka: ředitel programových okruhů Radek Žádník, finanční ředitelka Lujza Oravcová, obchodní a marketingový ředitel Robert Kvapil a výkonný ředitel ČT24 Roman Bradáč. K 10. 10. pak rezignovala vedoucí právního úseku ČT Vladimíra Vocetková. Finančním šéfem udělal Dvořák kolegu z Novy Milana Cimirota, do čela zpravodajství vrátil Zdeňka Šámala, programové okruhy řídí Milan Fridrich.

1. 10. Švýcarský vydavatel a realitní podnikatel Sebastian Pawlowski prodal vydavatelská práva na časopisecké tituly Týden, Instinkt a zaniklý Mladý svět, včetně jejich online verzí, ze své firmy Mediacop společnosti Empresa Media majitele největší tuzemské komunikační skupiny Médea Jaromíra Soukupa. Ten v listopadu koupil i časopisy Profit, Popcorn a Top dívky.

2. 10. Tým zpravodajsko-publicistické stanice Českého rozhlasu 6 opustil detašované sídlo ve vile v Dykové ulici 14 na pražských Vinohradech. Vzápětí začal fungovat z přestavěného komplexu budov rozhlasu mezi ulicemi Vinohradskou, Balbinovou a Římskou.

21. 10. O půlnoci skončilo podle nového zákona vysílání reklamy na ČT1 a zpravodajské ČT24. Původně to mělo být až 11. 11. 2011. Předčasný konec reklamy sníží výnosy ČT o 88 milionů Kč, fond kinematografie přijde o 30 milionů Kč.

2. 11. Radan Dolejš ve vedení ČT1 skončil, nesledovanější kanál České televize přebírá Milan Fridrich. Za Dolejšova řízení „Jednička“ klesla na historicky nejnižší podíl na sledovanosti.

3. 11. Vyšlo první číslo české verze amerického měsíčníku Forbes. Vede ho bývalý šéfredaktor Hospodářských novin Petr Šimůnek. Vybrané aktuální zprávy Forbes zveřejňuje ve spolupráci s deníkem MF Dnes a se zpravodajským portálem iDnes.cz.

9. 11. Na pozici šéfredaktora zpravodajství ČT nastupuje Petr Mrzena. Před časem v ČT pracoval, má zkušenosti i z komerčních televizí Pri-

ma a Nova (také tam jako šéfredaktor zpravodajství) a jako zahraniční zpravodaj soukromé stanice Z1 v Bruselu. Teď střídá Karla Nováka.

9. 11. Česká pobočka švýcarsko-německého vydavatelství Ringier Axel Springer pokřtila integrovaný newsroom v sídle v pražských Holešovicích, společnou redakci pro deníky Aha! a Blesk a jejich online verze. Každý z redaktorů pro sebe má necelých deset metrů čtverečních. Ve společné redakci s rozlohou 1 580 metrů čtverečních jich sedí 159. Obklopuje je 174 počítačů a 12 velkoplošných obrazovek. Stavba trvala zhruba dva měsíce.

14. 11. Skupina PPF prodala vydavatelství Euronews ekonomického týdeníku Euro Milanu Procházkovi. Ten vzápětí zrušil funkce generálního ředitele; Vojtěch Jirků, který ji dosud zastával, bude dál jen v pozici předsedy představenstva. Ke konci roku odchází ředitelka inzertního oddělení Michaela Hromádková, ke konci ledna 2012 obchodní a marketingová ředitelka Jana Sedláčková. Další tlak na úspory se čeká v redakčním týmu.

20. 11. Někdejší šéf a tvář zpravodajství v komerčních stanicích Nova a Prima Pavel Zuna se po zkušenosti s internetovým videem ve Stream.cz vrací ke klasické televizi. Převzal vedení několika studií Regionální televizní agentury, stal se jejich výkonným ředitelem.

30. 11. Středa 30. listopadu 2011 ve 12.05 byl moment, kdy Česká televize definitivně vypnula své poslední dva velké analogové vysílače – v oblasti Zlínka. Tím pro veřejnoprávní televizi skončil několikaletý proces přechodu z analogového na digitální šíření signálu. Analogové vysílala Československá televize od května 1953.

1. 12. Čerstvý generální ředitel ČT Petr Dvořák zkompletoval svůj manažerský tým. Ředitelem

techniky zůstává Rudolf Pop, ředitelem výroby Václav Myslík, oba z éry Jiřího Janečka. Další tři manažeři přicházejí zvenčí: šéfem marketingu a obchodu je Jan Svoboda, bývalý marketingový ředitel Primy a pražského dopravního podniku, který proti Dvořákovi kandidoval na šéfa televize. Vývoj nových pořadů a formátů dostává na starost Jana Kasalová, rovněž někdejší uchazečka o post nejvyšší v ČT, v minulosti programová ředitelka komerční Primy. Dvořák rovněž zřídil nové oddělení komunikace; má fungovat od 1. ledna 2012, od prosince v něm pracuje Daniela Němcová, za svobodna Hupáková, která před mateřskou dovolenou řídila tutéž sekci v Českých aeroliniích.

1. 12. Společensko-reportážní týdeník Instinkt vede Marek Stoniš, donedávna zástupce šéfredaktora Pavla Šafra v konkurenčním Reflexu. Formálně má funkci zástupce šéfredaktora pověřeného řízením týdeníku. Šéfredaktorem je v tomto případě mině František Nachtigall, který zároveň šéfuje zpravodajský Týden.

Stonišův předchůdce Petr Skočdopole byl ve funkci od srpna 2004.

7. 12. Vydavatelství Mladá fronta přestalo vydávat tři samostatné tištěné měsíčníky zaměřené na informační a komunikační technologie z těch, které loni koupila od konkurenčního vydavatelství CPress Media. Ukončila časopis Jak na počítač, zatímco Digifoto a Mobility budou pokračovat už jen jako příbaly lifestyleových titulů vydavatelství.

14. 12. Ringier Axel Springer našel po mnoha měsících snah řádného šéfa své online divize; od ledna 2012 jím bude Matěj Hušek. Ten proto opouští vedení multimediálního studia NewsLab, dceřiné společnosti Vltava-Labe-Press, vydavatele regionálních novin.

15. 12. V týž den, kdy Lidové noviny zkritizovaly Janu Kasalovou za střet zájmů kvůli její firmě Casteam, ukončila čerstvá ředitelka vývoje pořadů a programových formátů ČT své působení v Casteamu. Tam mediálně školila manažery, zakázky dostávala i od státních podniků a institucí. To v LN kritizovali někteří členové televizní rady.

Připravila redakce serveru

Za Václavem Havlem

Rudolf Zeman:

Václav Havel byl originální publicista. Ale zároveň byl také homo politicus natolik, že v jeho psaní bylo zcela zřetelné, jakým způsobem o věcech přemýšlí, jak je vidí, jak by si přál, aby se vyvíjely

V roce 1987 jste zakládali samizdatové Lidové noviny. Podílel se na přípravě a pak na jejich vydávání Václav Havel? A naplnily se nebo aspoň postupně naplňovaly vaše původní představy?

Nebudu opakovat, jak ten nápad vznikl, že s tím přišel Láďa Lis a první domluva byla na narozeninách Jirky Dienstbiera na jaře 1987. Byli to vlastně bývalí novináři, ale nikdo z nich tu profesi nevykonával. Dá se říct, že to byli generačně lidé narození od druhé poloviny dvacátých let po konec první republiky. Smyslem bylo učinit výraznější krok z disidentského prostředí, které žilo ve vlastním světě a vztazích, mělo samizdatové edice i časopisy, ale neoslovovalo širší veřejnost, mimo ghetto, šedou zónu. Samozřejmě byli lidé, kteří nepatřili k disidentům, ale sledovali disent a měli na něj kontakty. To se ale začínalo víc projevat až v druhé polovině osmdesátých let, odvažovali se víc přibližovat a zajímat.

Název Lidové noviny odkazoval k určitým tradicím. Vedle schůzek u Jirky Rumla, kde se scházeli potenciální redaktoři, se uskutečnila dvě zásadní setkání v bytě Václava Havla. Tam se řešily dvě zásadní otázky: zda vůbec, a to nešlo ani tak o to, jestli vůbec budeme schopni, ale zda to má nějakou naději na existenci ze strany státní moci, přesněji řečeno represivního aparátu, Státní bezpečnosti.

Vyhranily se dva názory, z nichž nakonec vyhrál ten aktivní: je v tom určitá míra rizika, ale musíme to vyzkoušet. A pak nápad Jirky Rumla, vést v každém čísle jakýsi boj o registraci. Podle tehdejšího zákona jsme žádali o registrování periodika a nastala taková liberálně socialistická hra, kdy už přece jenom Gorbačovova perestrojka znejistila některé lidi a ti - to je známé už z protektorátu nebo z osmačtyřicátého roku - byli předvídaví a dělali si alibi. A i díky tomu se potom udrželi ve veřejném životě.

Václav Havel s Jirkou Rumlem, Jirkou Dienstbierem a se mnou zastával názor, že by se to mělo zkusit.

Ale například Luboš Dobrovský a další nemítali: uděláte první číslo, oni vás seberou a bude po projektu. Protože takových rozběhnutých nápadů tady před Chartou i po ní bylo několik - vydalo se jedno, možná dvě čísla a pak se to rozpadlo, i proto že lidé neměli sílu, nezvládli to organizačně, neměli autorské zázemí.

Naším záměrem bylo vtáhnout do redakční činnosti i lidi mimo samizdat. Proto jsme každému dali vybrat, jestli chce publikovat pod svým jménem nebo pod pseudonymem. Třeba Jan Lukeš, který psal skvělé recenze nebo hodnocení známých spisovatelů, si zvolil podpis Unzeitig, tedy Nečas.

Redakci tvořili především lidi, kteří se znali z Československého rozhlasu, takže zkušenosti s tištěnými novinami byly pramalé. Jirka Ruml

Vzpomínka

Zeleně podpis, červeným fixem srdíčko

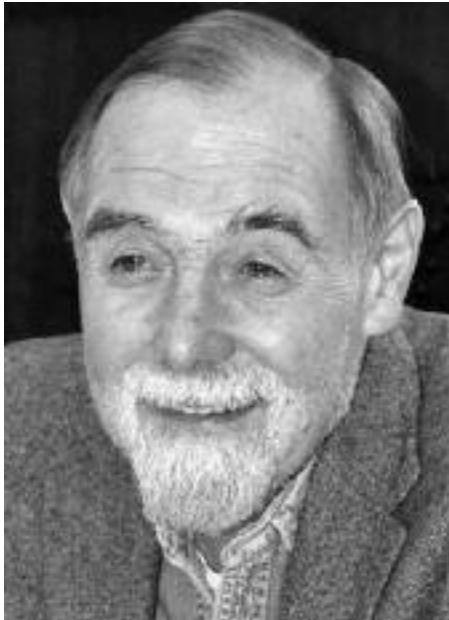
Vážený pane doktore, v našich závodech a úřadech se ukázněně pracuje... První řádka zežloutlého osmého průklepu dopisu Václava Havla doktoru Gustávu Husákovi, tenkrát nejmocnějšímu muži v zemi, z 8. dubna 1975 je pořád ještě čitelná.

Tři desítky stran přepsaných na tenkém papíru-průklepáku, který vlastně už dnešní třicátníci neznají, mám pořád schova-

né. Když jsem je teď hledal, zjistil jsem, že o tu poslední stránku jsem během času někde přišel.

Myslím, že nejen mě ten text oslovil víc než adresáta (ačkoli - četl jej pan doktor vůbec?). Bylo to po dlouhé době první zásadní politické vystoupení, navíc vystoupení člověka, jehož jsem si nejen já považoval jako umělce, dramatika, nezávislého myslitele, avšak vůbec ne jako politika. Text, který předznamenal Chartu 77 a její dokumenty a vše, co vedlo k listopadu 89 a vlastně až k dnešku.

Měl jsem pak příležitost Václava Havla občas potkat, při znovuoživování PEN-klubu před listopadem, při práci pro Lidové noviny po něm, ale i později. Byl jsem u toho, když po něm na bratislavském náměstí SNP házeli vajíčka i když se mu vyznávali z obdivu Bill Clinton a Eli Wiesel na jeho poslední prezidentské cestě do Ameriky. Párkrát jsem s ním dělal i rozhovor (nelze

Rudolf Zeman

Foto Zdenko Pavelka

sice dělal nějakou dobu ve Večerní Praze a Jirka Hanák v Reportéru, ale už jen charakter práce v týdeníku a v deníku je úplně jiný. Už nápad vydávat deník s měsíční periodicitou byl absurdní, ale to jsme si uvědomovali, tak jsme se aspoň v tom časovém rozmezí snažili být co nejaktuálnější. Zajímavé to bylo proto, že se tohle zpravodajství dostávalo k lidem, kteří nepatřili třeba k posluchačům Svobodné Evropy, a někdy to byli informace i zasvěcenější, protože domácí. O tohle jsem dbal: abychom byli aktuální. A tak byla postavena i redakce a redakční práce. Kromě Jirky Rumla a mne byli důležití jako vedoucí rubrik Jaroslav Jírů (zahraničí) a Rudolf Zukal (ekonomika). To byl první nástin, pak to samozřejmě probíhalo jinak.

Ale co bylo důležité: redakční rada. Ta byla složena ze známých, respektovaných, erudovaných osobností. Ti se účastnili jako autoři. A jednou za měsíc se scházela v bytě Ladislava

zapomenout na ten, kdy se musel soustředit na politické téma, ač paní Olga umírala) a párkrát seděl za jedním stolem a debatoval, já vždycky s úctou a vždycky překvapený, jak pozorně naslouchá. A párkrát jsem mu mohl poděkovat, když mi podepsal knížku – zeleným fixem podpis a červeným srdíčko, nikdy jinak.

O tom, jaký měl vztah k novinám, vypráví Rudolf Zeman, který s ním spolupracoval už v samizdatových Lidovkách. Můžu jen říct, že do těch polistopadových se ale už nikdy „nemontoval“, nesnažil se ovlivňovat, kdo a co má jak psát, což se o mnohých z jeho spolupracovníků či členů prvních polistopadových vlád říct nedá. Ostatně, od dnešních politiků-komentátorů se lišil (a to výrazně v dobrém) i tím, že nových textů takzvaně ke dni zrovna moc ne-

Hejdánka, hodnotila vyšlé číslo, ale zároveň se odehrávala i burza námětů a probíraly se další záměry. Předsedou byl Jirka Dienstbier. Václav Havel se zpočátku zúčastňoval. On totiž měl a vyjadřoval pochybnosti, zda takové periodikum obstojí a dostojí pověsti a tradici Lidových novin. Vývoj a to, jak se LN šířily – jak díky uvolněnějším podmínkám té doby, tak díky dostupnější technologii, kdy se kopírky už nedaly tak kontrolovat, nakonec ukázal – že se nám to dařilo. Taky způsob práce se nám osvědčil, včetně skvělých korektur Evy Lorencové a s Alešem Ogounem jako výtvarníkem. Zlobilo mě jen, že někteří lidé zbytečně věděli, co vědět neměli, protože jsem v těch podmínkách považoval za svou povinnost všechny také chránit.

Takže Václav Havel pak i vyjádřil spokojenost s tím, jak to děláme.

Dodnes ale cítím jako určitou nespravedlnost, že někteří lidé z disentu mají pořád pocit, že se vařilo jen z té disidentské vody. Přitom tvorby Lidovek se zúčastnila řada lidí, kteří do disidentského prostředí nepatřili, nebo se jen pohybovali kolem. Nebudu je jmenovat, protože, přiznám se, mnohé si pamatuju, ale některé už ne, a nerad bych někoho pominul.

Zajímavé to bylo se vzájemnou vazbou, hlavně s autorizací. Tři autoři dali výrazně najevo, že si nepřejí žádné úpravy – Václav Havel, Zdeněk Urbánek a Ludvík Vaculík. Což nebylo obtížné, protože psali bez chyb.

Zasahoval Václav Havel nějakými připomínkami, vstupoval do přípravy nějakými nápady?

Redakční rady bývaly v neděli večer, aby se na ně dostali i mimopražští členové Milan Uhde, Miro Kusý. V prvním půlroce je i dneska z odstupe znát, že jsme šli s kvalitou nahoru, že tvar, zaměření i usilování byly stále patrnější. Václav Havel byl aktivní a nabídl, když cítil po-

napsal. Ty, které napsal, jsou však zatraceně podstatné a dodnes říkají mnohokrát víc než rok co rok vydávané svazky jiných a hodně samolibých novinových textů, projevů, glos a zápisků z cest.

Když jsem tu poslední stránku dopisu panu doktorovi nenašel, podíval jsem se alespoň na internet, co na ní bylo. Taky tohle:

V Čechách a Slovácích – tak jako v každém národě – žijí paralelně nejrozmanitější předpoklady: měli jsme, máme a budeme mít hrdiny, stejně jako jsme měli, máme a budeme mít udavače a zrádce. Jsme schopni rozvinout svou tvořivost a fantazii, duchovně a mravně se vzepnout k nečekaným činům, bojovat za svou pravdu a obětovat se pro druhé, ale právě tak jsme schopni propadnout totální lhostejnosti, nezajímat se o nic než o své břicho a navzájem si jen podrážet nohy. A i

třeby se k něčemu vyjádřit, svůj text. Také mluvil individuálně i při jiných setkáních s lidmi kolem redakce. Takovým bezprostředním kontaktem byl jeho přítel Zdeněk Urbánek, a Zdeněk – to je pochopitelně moje spekulace – hlavně později, když už Václav měl víc jiných starostí, chodil na redakční rady jako tlumočnický názorů Václava Havla.

Protože jsem tehdy slyšel „To se jim to jede, když je Havel podporuje!“ – tak se zeptám: Když jste v prosinci 1989 připravovali přechod na normální deník, pomohl vám Havel nějak?

V podstatě ne. Už zdaleka fungoval jiným způsobem a tohle pro něj byla dílčí věc. Navíc věděl, že kolem jsou lidé, kteří se o to umějí postarat, mají představu jak. Ale udržoval s redakcí kontakt, navštěvoval nás, když jsme ještě seděli na Václaváku, několikrát tam byl.

Tam byla jiná věc důležitější. Na začátku prosince jsme v širším redakčním kruhu vedli debatu, jak tedy dál. S Jirkou Rumlem jsme prosazovali, abychom po určité době, která by neměla být dlouhá, přešli na deník. Jiní měli pocit, že to není možné zvládnout, a navrhovali týdeník. Myslím si, že bylo správné, že zvítězil náš názor. Přesvědčil jsem se o tom, když jsem se jako ředitel vydavatelství dozvěděl, že se pomalu rozjíždějí Literární noviny a jednájí s Melantrichem. Řekl jsem jim, že vyjdou za půl roku a situace bude zas někde jinde, a že by bylo dobré, kdyby se rozjeli co nejdřív. Tak se stalo, že Literárky začaly vycházet jako příloha Lidových novin a teprve pak se staly samostatným týdeníkem. Vzhledem k dalšímu vývoji, kdy strmě klesaly náklady zejména u náročnějších titulů a vůbec vážnější kulturní produkce včetně třeba divadel, to bylo rozhodnutí prospěšné. Řešili jsme i jiné problémy, třeba papír,

Pokračování na str. 6

když lidské duše nejsou žádné püllitry, do nichž může kdokoli nalít cokoli (tato arogantní představa o lidu se často vyskytuje v oficiálních projevech v podobě té strašné fráze, že „nám“ – to jest vládě – je to či ono „zanášeno do hlav lidí“), přesto přeci jen velice záleží na vůdcích, které z těch všech protichůdných dispozic, jež ve společnosti dřímají, budou mobilizovány, kterým z těch potencialit se dá příležitost k uplatnění a které budou naopak potlačeny.

Jestli jsme v někom našli alespoň na čas někoho, kdo v nás dokázal rozvíjet ty předpoklady, o něž je co stát, člověka, kterého jsme si mohli vážit a mít ho víc než rádi, pak to byl Václav Havel – i když tak na první pohled vůbec nevypadal.

Jaroslav Veis

na kterém jsme se museli domlouvat s jinými redakcemi. Ještě obtížnější to bylo s volnými rotačkami, museli jsme tisknout dřív než jiné noviny, deník s uzávěrkou v 17 hodin byl ve velké nevýhodě. Zato redakci jsme dokázali postavit, myslím si, dobře, v Lidovkách na začátku devadesátých let začínala řada později respektovaných novinářů.

Dokážete charakterizovat Václava Havla ve vztahu k médiím? On s nimi přece uměl zacházet.

Podle mého soudu on sám byl, dneska se tomu tak říká, vynikající, originální publicista. Ale zároveň byl také homo politicus natolik, že v jeho psaní bylo zcela zřetelné, jakým způsobem o věcech přemýšlí, jak je vidí, jak by si přál, aby se vyvíjely.

K médiím měl velmi vstřícný vztah v prvním období, na začátku devadesátých let. Ale postupně poznával, že jsou novináři, kteří se chtějí víc zavděčit jedné straně (a nešlo jen o to, že už probleskovaly střety Havel-Klaus), a začal být k médiím kritičtější. Nikoliv proto, že by prefe-

rovala jiný názor než jeho, ale že mu jejich práce připadala povrchní, jdoucí s výdechem dne.

Oba víme, že není nic staršího než včerejší noviny, ale Havel byl v tomhle náročnější. V tomhle mu podle mne Lidovky v prvních letech vyhovovaly, ale pak už to postupně bylo problematictější.

Jako syndik jste se s prezidentem Havlem setkával? Řešili jste něco v tomto ohledu?

Setkávali jsme se při různých příležitostech, a protože Vladimír Hanzel, který mu dělal tajemníka ještě před listopadem, byl můj přítel, tak jsem toho dvakrát nebo třikrát využil. Ale taky jsem viděl hejna těch drozofil, jak se kolem něho slétají, a nezdržoval jsem ho s tím, co jsme si měli řešit sami.

Vážil jsem si ho, protože nebyť jeho – byli i jiní, ale on k tomu přispěl nejvyšší měrou – nebyla by soudržnost a celistvost disentu taková, jaká byla. Bylo tam příliš protikladů v osobnostech i skupinách, a přesto jsme spolu dokázali vyjít. Nebylo to jen pod tlakem moci.

Právě jeho odchodem se ukázalo, že Václav Havel víc spojoval, než rozděloval...

Podle mě to nejvíce dokládá pojem nepolitická politika a jeho falešná interpretace. Kdo o tom opravdu přemýšlí, musí dojít k tomu, že nepolitická politika není nepolitika, že to není žádný anarchizující názor nebo intelektuální nafoukanost. Je to jen, řekl bych, velice moudrý pohled na to, jak by politický systém mohl a měl vypadat, včetně toho, že by neměl být postaven jen na politických stranách. Zvlášť když si k tomu přičteme, jak nepočtené jsou.

Klíčový byl rychlý rozpad Občanského fóra, i když byl naprosto nevyhnutelný vzhledem k tomu, jaké odstředivé tendence a směry v něm byly spojené. Ale asi má pravdu Petr Pithart, když říká, že první období mezi volbami mělo být delší než dva roky. Také mi to tak připadá: politický život se nestačil pořádně rozvrstvit a také proto se možná během těch dvaceti vytvořila ta podivná kmotrovská subkultura.

Zdenko Pavelka ■

Stalo se

Konference Česká novinářka

V září 2011 se uskutečnila jednodenní konference nazvaná Česká novinářka – K postavení a obrazu novinářek v českých médiích, kterou uspořádalo Občanské sdružení Hermés ve spolupráci s Institutem komunikačních studií a žurnalistiky Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy a Syndikátem novinářů ČR. Byla součástí projektu Občanského sdružení Hermés Volná novinářka, redakce a rodina, jehož byl Syndikát novinářů partnerem.

Konference se konala v Goethe Institutu v Praze. Vystoupili na ní renomovaní odborníci z teorie i praxe. Mezi nimi také předsedkyně Komise pro etiku při SN ČR Barbora Osvaldová s příspěvkem Etické aspekty v žurnalistice a veřejný zájem a místopředsedkyně

SN ČR Jana Holoubková, která přiblížila vztah Syndikátu novinářů ČR k volným novinářkám a novinářům obecně. Dále svůj příspěvek přednesli například Zdeněk Zbořil z Občanského sdružení Hermés, Petr Bednařík, Jan Jirák a Tomáš Trampota z FSV UK, právník a exter-

ni učitel na katedře mediálních studií Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Josef Benda nebo volné novinářky Lída Rakušanová (nemohla se zúčastnit osobně, tak natočila svůj příspěvek na video), Bára Procházková, Stanislava Neradová. Účastníci této konference měli možnost dozvědět se informace nejen o projektu Volná novinářka, redakce a rodina, ale také například o novinářkách v českých dějinách nebo o postavení a mediálním obrazu současné české novinářky.

Celý projekt vznikl ve spolupráci s IKSŽ UK FSV v rámci výzkumného záměru MSM0021620841 Rozvoj české společnosti v EU: výzvy a rizika a v rámci specifického záměru SVV č. 261 501 Historická a teoretická mediální studia. Občanské sdružení Hermés v období od října 2009 do září 2011 realizovalo ve spolupráci se Syndikátem novinářů ČR, jako partnerem, projekt Volná novinářka, redakce a rodina. Projekt byl financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

hol ■

Z konference Česká novinářka – K postavení a obrazu novinářek v českých médiích v pražském Goethe Institutu 29. září 2011.

Foto Kristýna Svatá

Kniha

Neobyčejné Brno

Jaroslav Štěpaník:
Neobyčejné Brno
Littera, 2011

Na předvánočním knižním trhu se objevila publikace Jaroslava Štěpaníka *Neobyčejné Brno* z brněnského nakladatelství Littera vydavatele Karla Kovaříka. Nese podtitul *Unikáty a prvenství jednoho obyčejného středoevropského města. Sedmdesátiletý autor je novinářem, který pracoval také jako poradenský psycholog a vysokoškolský pedagog. Dodnes je členem řídicího výboru Syndikátu novinářů České republiky a členem ji-homoravské regionální rady Syndikátu.*

Na 268 stranách formátu 210 x 295 mm na křídovém papíru oslovuje čtenáře lehcí, fejetonovou formou i s trochou nadsázky a humoru. Přibližuje jim události průběhu věků až po současnost, kdy druhé největší město naší republiky bylo na špici, a to v různých oblas-

tech lidské činnosti. Představuje brněnské jedinečnosti a osobnosti, jejichž význam výrazně překročil hranice města i státu.

Skromně autor přiznává, že literatura o Brně je bohatá, brunensii každoročně přibývá, mohl se opírat o mnoho pramenů i o po-

moc řady ochotných odborníků. Uvádí, že do značné míry byla inspirátorkou knihy – a stala se vlastně patronkou či kmotřičkou – nejrpektovanější znalkyně brněnských reálií, renomovaná historička Milena Flodrová. Podporu mu poskytl i primátor Roman Onderka, podle jehož vyjádření na úvodní stránce publikace brněnská prvenství nebyla v knižní podobě v takovém rozsahu dosud nikdy představena.

Shromáždít údaje o nejrůznějších brněnských prvenstvích a unikátech a přiblížit některé z výjimečných osobností s nimi spojených bylo složitější a pracnější, než se autor původně domníval. Provází čtenáře od pravěku k Velké Moravě, cestou k hlavnímu městu Moravy a centru práva, podává obraz o průmyslu, dopravě, osobnostech vědy a techniky, architektuře, umění, kultuře, zdravotnictví, sociální péči, školství i sportovní slávě, o velkých projektech. Odvedl úctyhodnou práci, která si zaslouží čtenářovu pozornost.

Bohumil Hlaváček ■

Kniha

Epigram 2011

Epigram 2011
© interes.cz pro Územní
sdružení SN Vysočina,
2011

Uplynulý rok Karla Havlíčka (narozen 1821, zemřel 1856) připomíná sborník epigramů – výběr z autorské soutěže, kterou připravilo Územní sdružení Syndikátu novinářů Vysočina.

Jmenovitě se o soutěž i vydaný svazek zasloužil předseda sdružení Jan Kliment. Epigramy v posledních dvaceti letech nepatří k žánrům, které by redakce autorům rvaly z rukou. Důvod zdá se být jednoduchý: mluva politiků (ale nejsou v tom sami) se postupně změnila v přehlídku nečekáného humoru, pravda, někdy hodně černého. Vtip epigramů nedosahuje kouzla nechtěné komiky, jakou předvádějí do mikrofonů volení i nevolení zástupci, manažeři, sportovci; ani novináři by v pomyslné přehlídce nechyběli.

Do soutěže poslalo 95 autorů celkem 850 epigramů či veršů, které už se dají nazvat básničkami. Trináctičlenná porota si musela poradit s hodnocením ve třech věkových kategoriích, ale vedle autorských souborů vybrala od některých epigramatiků nejzdařilejší kousky a ty pod názvem

Střípky uzavírají sborník. Právě z téhle prémiové, nejvydařenější kolekce jsou vybrány ukázky – pozoruhodně zrovna v ní se totiž objevily satiry podepsané autory známými, například Janem Vodňanským.

Mezi jmény soutěžících se objevilo i jedno historické, čítankové: František Gellner. Zda šlo o vtípek, ve sborníku žádná ediční či jiná poznámka neozřejmuje. Možná proto, že knižička má místo redaktora hned redakční radu, která si zřejmě epigram podepsaný Gellnerem oblíbila natolik, že je otištěn hned dvakrát. A jeho čtyřverší není jediné, zdvojené jsou další. Oslavence Havlíčka by tahle nešikovnost nejspíš vyprovokovala k epigramu. A jistě by ocenil Stanislava Hausvatera (je to jméno pravé?), který si rýpnul do města, jež nese Havlíčkovo jméno.

zp ■

• • •
Každý správný kandidát musí umět nakydát hnůj na svého kolegu jinak skončí „u ledu“

Jan Vodňanský ■

Na Šumavě

Šumavo, Šumavo,
šumí tvé bory.
To jsme my, kůrovci,
ozve se z hory.

Jaroslav Štěpaník ■

Brodské náměstí

Brodské náměstí
zlomená zápěstí
pasti z žuly nastraženy
mnohé kosti přeraženy.

Znamení Hnáta
na staré radnici
komu však odměnou
nakopnout zadnici?

Stanislav Hausvater ■

Z regionů

Stará Rovnost ještě žije

Nápad uspořádat v brněnském klubu novinářů předvánoční setkání bývalých členů redakce krajského deníku se zrodil ve chvíli, kdy jsme se dozvěděli o dvojici kolegů, které jejich zdravotní stav dlouhodobě připoutal na lůžka. Pamětník ubývá, a tak první okamžiky prosincového setkání

tří desítek redaktorů a dalších zaměstnanců Rovnosti patřily nad zapálenou adventní svíčkou těm, kteří už na žádné setkání po třiceti nebo deseti letech nepřijdou. Poděkování za ne vždy snadné vypátrání předčasně zmizelých a skvělou organizací svátečního občerstvení patří Helence Elen Kupčikové. Nejspíše zase za rok se rádi potkáme a vzájemně ubezpečíme, že stará Rovnost ještě žije.

bor

Z regionů

Vítězi regionální novinářské ceny se stali Jihočeši Hana Soukupová a Radek Gális

Cenu pro regionální novináře, kterou už podeváté udělila Nadace Konrada Adenauera, si z Brna v polovině listopadu odvezli Hana Soukupová z českobudějovické redakce Českého rozhlasu a Radek Gális z Českobudějovického deníku. Porota hodnotila téměř sto příspěvků, vítěze vybírala pro dvě kategorie – rozhlas a tisk.

Hana Soukupová byla oceněna za svůj publicistický pořad Davídek, v němž vyprávěla příběh mladé romské rodiny, se kterou natáčela v průběhu čtrnácti let. Porota, v jejímž čele zasedla novinářka Bára Procházková, ocenila Hanu Soukupovou hlavně za její vytrvalost, kterou své práci věnuje. Hana Soukupová začala mladou rodinu navštěvovat, když očekávala příchod prvního potomka, na konci dokumentu ji nalézá v době, kdy se mladí lidé starají už o tři děti.

„Pořád si ještě myslím, že by média měla ukazovat pozitivní příklady. Právě na příběhu Davídek je vidět, že i za obyčejnými životy a každodenním plahočením je často ohromné napětí, drama,“ vysvětluje Hana Soukupová, proč se rozhodla sledovat právě Davídkovy rodiče.

V Českém rozhlasu pracuje Hana Soukupová od roku 1991, soustřeďuje se na sociální témata a literaturu. Za svoje dokumenty byla v minulosti oceněna už několikrát. „Z téhle ceny mám radost i proto, že je mi velmi sympatická snaha podpořit regionální novináře. Bohužel, ze své mnohaleté zkušenosti musím říct, že nikoho ani nenapadne, že by někdo opravdu dobrý zůstal v vlastního rozhodnutí v regionálních médiích. Bere se to tak, že pokud je někdo schopný, jde do Prahy, kde má taky větší pro svou práci lepší podmínky,“ řekla Hana Soukupová, která je ve své profesní kariéře věrná českobudějovické redakci Českého rozhlasu.

Radek Gális získal regionální cenu pro novináře za článek, ve kterém pátral po legendární českobudějovické postavě Láďovi Kajbarovi.

„Ládíkův příběh vyhovoval zadání soutěže, protože skutečně spojuje celý náš region. Tušil jsem, že má větší šanci než text o nějakém mistru světa,“ popisuje Radek Gális, proč do sou-

těže vybral článek o legendě Českých Budějovic, která lidem zmizela z očí před deseti lety. Porota jej ocenila za důkladnou rešerši i pracovní metodu.

Radek Gális začal publikovat v 80. letech v podnikových novinách na severu Čech. Pak se přes Svobodné slovo, Zemské noviny a Večerník Praha vrátil zpět do rodného kraje, kde pracuje v Českobudějovickém deníku. „Novinářská práce je radost a výzva, můžete se s druhými podělit o zajímavé lidi, osudy, příběhy nebo události, o kterých by jinak třeba ani nevěděli,“ přiznal se Radek Gális, proč ho jeho novinářina stále baví. Když srovnává podmínky pro práci novináře v dobách svých začátků a v současnosti, obává se, aby opět nenastala doba, kdy by zveřejnění některých informací nebylo možné: „Bojím se, aby se určitá závislost novin na jejich inzerentech neprojevila v rozhodování, zda o negativěch spojených právě se zadavateli reklamy psát, či nepsat.“

Oba vítězové převzali ocenění z rukou ředitele českého zastoupení Konrad Adenauer Stiftung Huberta Gehringa, podle něhož měly všechny zaslané příspěvky vysokou kvalitu. „Regionální média nejsou žurnalistikou druhé třídy,“ řekl Hubert Gehring během předávacího ceremonálu.

Kateřina Kořínková ■

Do soutěže se přihlásilo 94 autorů z celé republiky, což je ve srovnání s uplynulými lety rekordní počet. „Přihlášené příspěvky se k nám dostaly v anonymní podobě, aniž jsme věděli, kdo je napsal a kde byly zveřejněny. Nejdřív jsme vybrali ty, které nejlépe splňovaly zadání soutěže, to znamená, že portrétovaly osobnosti symbolizující identitu regionu. I těch se

ale sešlo snad kolem třiceti. Jenže poté, co je každý z pětičlenné poroty sám pro sebe vyhodnotil a sešli jsme se, ukázalo se, že právě reportážní portrét Ládi Kajbara byl pro většinu porotců jasným favoritem. Takže pak už jsme se shodli docela rychle. A podobné to bylo i s rozhlasovým dokumentem, který nás zase zaujal časosběrnou metodou. Autorka totiž mapovala situaci romské pěstounské rodiny několikrát v průběhu mnoha let,“ uvedla členka poroty Lída Rakušanová.

Vyhlášení výsledků soutěže bylo součástí dvoudenní konference Korupce a média, které se zúčastnili Lída Rakušanová – novinářka a komentátorka Deníku, Anežka Kervitcerová z Nadace Konrada Adenauera, Karel Randák z Nadace proti korupci, Hana Soukupová – redaktorka literární redakce Českého rozhlasu České Budějovice, Hubert Gehring – ředitel Nadace Konrada Adenauera v ČR, Radek Gális z Deníku, István Lékó z internetových novin Česká pozice a Bára Procházková – moderátorka večera v Brně a bývalá redaktorka Respektu.

Jana Holoubková ■

Ukázka z vítězného příspěvku Radka Gálise **Legenda Láďa „Kajbar“ pořád fandí Budějicím**

Vzpomínáte si na Láďu Kajbara? Také vás v uplynulých letech napadalo, co je s ním? Máme pro vás dobrou zprávu – legenda žije.

Mnozí obyvatelé Českých Budějovic si drobnou postavu s tranzistorákem u ucha vybaví hned. Co na tom, že Láďovi, který špatně mluvil a slyšel, lidé zkomolili příjmení. Jednou je to Láďa Kajbar, a dost!

Svěrázná postava budějovických ulic, spojená s městem stejně jako pivovar Budvar i kašna Samson na náměstí, patří k městu a k příběhům s ním spojeným a v něm prožívaným. Mnozí věří, že se dostane i do encyklopedie města jako další jiné významné osobnosti. Neboť zatímco primátoři přicházejí a odcházejí, Láďa zůstává.

Lidé ho potkávali v ulicích, hospodách, parcích, na stadionech, na výstavišti, v bazénu. Pak se kamsi vypařil, zmizel z ulic, ale ne z paměti těch, kteří ho znali. Úsměvná setkání s ním dávno překryla ta rozpačitá a ve vzpomínkách Láďa zůstává jako postava spojená s dobou označovanou slovy – tenkrát před lety.

Kam se ale Láďa poděl? Co se s ním stalo, kde je teď a jak se má? Žije ještě vůbec, nebo už...?

Ti, kteří na něj nezapomněli a kterým setkání s Ládíkem chybí, udržují už několik let jeho památku. Přispívají na facebook, kde jsou stránky pojmenované po něm, nebo s povídkou přijali vznik kulturního Kabaretu Kajbar... ■

Setkání

Na Moravě mezinárodně o hledání společné cesty vpřed

„Zde máš téma a zpracuj je tak a tak,“ zazní požadavek editora, šéfredaktora nebo vydavatele, zkrátka šéfa. Máš-li jiný názor či představu, nech si to pro sebe. Pokud nenecháš, můžeš jít. Na tvé místo čeká na ulici pět dalších zájemců o vysněnou práci žurnalisty.

Tak to u nás také chodí, shodli se účastníci mezinárodního novinářského setkání věnovaného aktuálním problémům oboru. Uskutěčnilo se z iniciativy jihomoravského regionálního sdružení Syndikátu novinářů ČR v závěru listopadu v motorestu Rohlenka u Brna. Pozvání přijali zástupci Slovenského syndikátu novinářů v čele s předsedou Peterem Kubínym, Rakouský klub novinářů reprezentoval prezident ÓJC Fred Turnheim spolu se třemi svými dalšími kolegy z Vídně. Nezávislé novináře Maďarska zastoupila skupina publicistů z Győru, s nimiž navázali a udržují brněnští žurnalisté neformální kontakty již několik let.

Jak vrátit oboru postupně pozbývanou čest a profesionalitu? Jak přesvědčit ve svých zemích politiky, aby podpořili skutečnou svobodu a nezávislost médií? Jak čelit bulvarizaci? Jak a kudy na korupci v médiích? Jak...

Účastníci dvoudenního jednání se shodli na nutnosti koordinovaného přístupu k řešení spo-

lečných problémů. Debata o „náhubkovém“ zákonu a podobně marná snaha profesních organizací o odstranění legislativních pastí v právních rádech jednotlivých zemí vyústila v úvahy o smyslu a účelnosti kolektivního lobbování mezi europoslanci. Celoevropská mediální norma, nadřazená národním kodifikacím, by totiž mohla v budoucnu neefektivněji vyčistit a narovnat z pohledu novinářů sporné, omezující a zneužívané paragrafy.

Tolik k příští společné strategii. V rovině taktické se přítomní shodli na nezbytnosti omezit pro nadcházející jednání širokou problematiku na jedno až dvě témata. Publikační a autorské právo tedy bude tvořit základní osnovu příštího setkání, které by v únoru měla hostit Vídeň.

Libor Kalina

místopředseda SN ČR a předseda Syndikátu novinářů jižní Moravy

Kresba Lubomír Lichý

Kreslír Mediažurnálu

Lubomír Lichý

Narodil se na Slovensku v r. 1945, vystudoval stavební průmyslovku a nastoupil rychle na univerzitu života. Žije v Hradci Králové, miluje blues a golf. Jako hudebně i výtvarně nadaný umělec po celý život střídal (a nakonec zkombinoval) jazzovou a taneční muziku s kresleným humorem.

Kreslival vtipy pro královéhradeckou Pochodeň a pražský Dikobraz a přispíval do řady dalších časopisů. Po vzniku České republiky pracoval řadu let jako stálý autor vtipů glosujících aktuální společenskou scénu v denících Zemědělské noviny, Slovo a donedávna i pro regionální Deník. V současnosti kreslí pro periodika Bulletin Advokacie, Watch Magazin, Smaragd, Knihovnička receptů a Literární noviny. Svě vtipy vydal v několika sbírkách jako

kupř. *Hřbitovní kvítí (černý humor)*, *Rady pro kočku*, *Fšude je krize... no a co?!*, *Kuchařka pro fšechny případy*, *Jak použít manžela na 33 způsobů*, *Jak použít manželku na 33 způsobů* aj. Ilustroval kolem sedmdesáti knížek.

Lubomír Lichý, jako zakládající člen České unie karikaturistů, stál u zrodu několika ročníků mezinárodní soutěže karikaturistů Humorest (do r. 2008 v Hradci Králové), byl porotcem jiných festivalů a soutěží cartoons. Sám získal dvakrát 1. cenu v česko-slovenské soutěži GG ve Znojmě (2005 a 2010), další 1. cenu si odnesl z pražské soutěže Tichý mat (2008). Z mezinárodních přehlídek to byly kupř. ceny z pražského Fór pro FOR (2007), prešovského Golden Keg (2007), z píseckého Cartoonbiennale (2007) a z polské Zieloné Góry (2010).

Lubomír Lichý

Foto archiv Lubomíra Lichého

Z desítky samostatných výstav Lubomíra Lichého byla zatím tou poslední zářijová v Písku (2011).

Pokračování ze str. 1

Pokud v těch posledních otázkách cítíte nespokojený až pořouchlý ironický osten, tak se nemýlíte. Tyto dotazy jsou totiž výrazem rozpačitého pocitu z toho, jak těžce a nedostatečně se s fenoménem OWS potýkali američtí a čeští novináři. K čemuž předznamenávám (full disclosure), že se k nim sám počítám, neboť jsem o OWS také psal.

Pohledy ze dvou amerických pólů

Když se ohlédneme za mediální reflexí OWS, tak nejdříve vidíme nejistotu, zmatek, nedůvěru a z toho všeho vyplývající bagatelizaci. Bezmála celé dva týdny po začátku okupační akce 17. září si stovky demonstrantů na dolním Wall Streetu média v zásadě nevsímala. Částečně to lze vysvětlit tím, že na amerických náměstích, ať už je to New York, Washington nebo San Francisco, se stále něco děje. Nicméně ze zpětného pohledu je vidět, že například ani New York Times si s OWS v této fázi nevěděly rady. Články vycházely na blogu listu, případně v jeho městské příloze. A první, skutečně větší reportáž psaly o „míšaš táboření na dolním Manhattanu“. Bez vůdců, bez cíle, bez představy, jak dlouho chtějí zůstat. Zpravodajský akcent liberálního listu spíše připomínal konzervativní komentář.

Shodou okolností ovšem vyšla tato reportáž právě v den (1. října), kdy došlo k otevřeným střetům mezi demonstranty a policií, a z OWS se najednou skutečně stala „zpráva“. Hnutí se navíc mezitím rozšířilo do řady dalších amerických měst, a to už nešlo ignorovat. Mediální pokrytí tím v USA vstoupilo do fáze zákopové války v tom smyslu, že jednotlivé redakce se předvídatelně zakopaly na svých pozicích. Věrní diváci kabelové televize FOX News nebo třeba čtenáři názorových stránek Wall Street Journal by si od „fašistických lunatiků“, jak OWS pojmenoval někdejší poradce George Bushe Karl Rove, případně od „hippies“ na dolním Wall Streetu nevzali ani kůrku.

Ten, kdo si pustil MSNBC, mohl zase naopak sledovat Michaela Moora, jak mluví o podpoře „desítek milionů Američanů“ pro hnutí OWS. A ten, kdo v New York Times pravidelně vyhledává Thomase Friedmana, nebyl určitě zklamán, když si v jeho názoru (z 10. října) přečetl, že při pohledu na „spontánní sociální protesty, propukající od Tuniska přes Tel Aviv až na Wall Street, je zřejmé, že se zde odehrává něco globálního, co potřebuje být definováno“.

Okupace Wall Streetu

Welcome login | signup
Language en es fr

Home LiveStream #HowTo Forum Chat User Map NYDGA NYC CA About Donate

2011: A Year in Revolt

Posted 2 days ago on Jan. 3, 2012, 7:52 a.m. EST by OccupyWallSt

2011 will be remembered as a year of revolution, the beginning of the end for an unsustainable global system based on poverty, oppression, and violence. In dozens of countries across the Arab world, people rose up against broken economies and oppressive regimes, toppling dictators and inspiring the world to action. Popular rejection of austerity measures and attacks on worker's rights brought millions to the streets in Greece, Ireland, Spain, Portugal, Italy, the UK, Chile, Wisconsin and elsewhere.

By midsummer, manifestos of "occupying Wall Street" were stirring online, and on July 14th, we registered the domain occupywallst.org and began organizing. The first New York City General

<http://occupywallst.org/>

Zajímavé ovšem je, že zhruba po prvním měsíci protestů se obě výše zmíněné, řekněme „ideologické“ narativní linie sblížily. Konzervativní média, především tedy Wall Street Journal, byla ochotna připustit, že hnutí OWS má přeci jen „point“, když například upozorňuje, že za finanční kolaps Wall Streetu na konci roku 2008 vlastně nikdo nenese zodpovědnost. A liberální křídlo se zase více soustředilo spíše na možné konkrétní průměty hnutí OWS do americké politiky než na velké globální oblouky.

Zajímavá je v tomto smyslu jednoduchá analýza, kterou provedl Peter Dreier, profesor politologie na Occidental College. Když si do databáze Lexis/Nexis zadal slovo „nerovnost“ (inequality), zjistil, že například v říjnu 2010 se tento výraz v amerických tištěných médiích vyskytl ve 409 případech, o rok později, v říjnu 2011, tedy v týdnech hnutí OWS, to bylo v 1269 případech. V případě slovního spojení „1 % nejbohatších“ se ukázalo, že v období mezi říjnem 2010 a zářím 2011 bylo v průměru zmíněno v desítkách případů (11 až 32 záznamů měsíčně), v říjnu 2011 to bylo najednou ve 174 článcích.

Výše zmíněné lehké sblížení názorových kontrastů – kdy se obě strany shodly přinejmenším na tom, že OWS upozorňuje na sku-

tečné a vážné problémy Ameriky, například na velmi ochablou společenskou soudržnost – se ovšem opět zcela vytratilo, když bylo hnutí těsně před druhým měsícem svých protestů vytlačeno ze Zuccotti parku na dolním Manhattanu a když stejný scénář se už předtím odehrál v dalších velkých městech. V tu chvíli se americká média v zásadě vrátila na své výchozí pozice. Na pravém břehu je OWS prostě passé; potvrdilo se, že šlo o přechodný experiment bez programu, cíle, otisku v historii. Pro levý břeh je OWS obdobou velkých občanských hnutí šedesátých let, která také neuvítězila hned, ale o to zásadnějších změn pak dosáhla.

Sám za sebe jsem přesvědčen, že OWS se už ani nemusí vrátit ke svému „fyzickému“ protestu, aby otázky, na které upozornilo, nezapadly. Jsem spíše skeptický k tomu, že jde o začátek něčeho tak velkého, jako bylo třeba hnutí za občanskou a rasovou rovnoprávnost. Jsem ale přesvědčen, že témata, která jsem slyšel od protestantů OWS na náměstí ve Washingtonu (kde jsem byl na začátku listopadu), Američané prostě už nemůžou vytěšňovat. Už zmíněná „nezodpovědnost“ Wall Streetu, vybrakované penzijní fondy, nerovnosti, které už nemají nic společného s tím, že Amerika je zemí neomezených možností, ale také velkých rizik, jsou

General Inquiries:
general@occupywallst.org
Press Inquiries:
press@occupywallst.org
+1 (347) 232-1444
Emergency SMS Loop:
Text "j@occupywallst" to 23232 to receive alerts in the event of imminent emergencies.
Watch: The world who's building
Read: This site to learn

OWS Survey will if you are over 18 years old, please take the time to tell us a little more about yourself and your opinions by completing this voluntary anonymous survey being administered by a researcher at the City University of New York. The purpose of the survey is to better understand the demographics and opinions of users of the website. The survey will take approximately twenty minutes to complete.

Occupy Wall Street is a leaderless resistance movement with people of many colors, genders and political persuasions. The one thing we all have in common is that we are the 99% that will no longer tolerate the greed and corruption of the 1%. We are using the revolutionary Arab Spring tactic to achieve our ends and encourage the use of nonviolence to maximize the safety of all participants.

This Arab movement empowers real people to create real change from the bottom up. We want to see a general assembly in every backyard, on every street corner because we don't need Wall Street and we don't need politicians to build a better society.

a média

ovšem strukturně podmíněné a vedou k nebyvalé nebezpečné polarizaci.

A co česká reflexe?

Story OWS prostě ještě nekončí, což zároveň znamená, že i česká média a čeští novináři ještě budou mít příležitost o tomto hnutí psát.

Dosavadní pokrytí klíčových dvou měsíců, od poloviny září do poloviny listopadu, ve své zpravodajské části odpovídalo tomu, jak česká média referují o zahraničních událostech. Nejvýznamnějším prvkem tak byl i v tomto případě problém s kontinuitou, tedy s tím, jak událost, která se odvíjí několik týdnů, „udržet v novinách“. Výsledkem je pak informování na přeskáčku, vůbec nebo vyložené útržkovitě, až se pak jedna či druhá redakce jakoby „utrhne“ a přijde najednou s objemnou dávkou zpravodajství.

Pro spravedlnost řekněme, že takto pojaté reportování není vůbec specialitou jen českých médií. Omezeno zdroji pro vlastní originální práci, jakož i „důležitosti“, kterou dnes obecně v novinách má, vypadá zahraniční zpravodajství takto i mnohde jinde.

Názorová chudoba, to je ovšem něco už trochu jiného. V souvislosti s hnutím OWS bylo totiž nápadné, jak málo zájmu nebo snad odvahy měla česká média ke svému vlastním vysvětlení, co se vlastně v USA děje. Zpětná rešerše médií (Newton Media archiv) může některé jednotlivé články sice nespravedlivě vynechat (například, když článek neobsahuje zadané klíčové slovo), ovšem obecný obraz je poměrně jasný. Česká média se do hodnocení OWS nijak moc nepouštěla. Když už, tak spíše prostřednictvím externistů a převzatých věcí. Týdeník Respekt například doprovodil newyorskou reportáž Magdaleny Platzové přímo z místa překladem názorového textu časopisu The Economist. I když právě od Respektu bychom očekávali jeho vlastní výklad.

Ten by samozřejmě stejně slušel i Hospodářským novinám, jež se ovšem také vyhnuly svým zdrojům a rovněž daly přednost několika externím textům, například překladu zásadního silného názoru Jeffreyho Sachse, který v hnutí OWS spatřuje nástup nové postreaganovské, progresivní éry v americké společnosti a politice. A rovněž Lidové noviny hnutí OWS takto „outsourcovaly“, například v podobě textu Franze Schindera, bohemisty žijícího ve Frankfurtu, který srovnal OWS s obdobnými iniciativami v Německu.

<http://twitter.com/OccupyWallSt>

http://www.salon.com/topic/occupy_wall_street/

Při nápadné absenci vlastních názorových textů českých novinářů pak o to víc vynikne krajně skeptické hodnocení Viliama Bucherta v časopise Reflex, kde už titulok Okupujte navivitu a hloupost jasně říká, co si autor o hnutí OWS myslí. Prý jde jen o „blouznavce“, kteří se „snaží pobořit současný svět“.

Bylo by nefér, kdybych se nepřiznal, že osobně jsem před jasným hodnocením hnutí OWS také uhnul. Na základě své konkrétní zkušenosti s OWS ve Washingtonu jsem pouze napsal, že hnutí je tím, co v něm chcete vidět a akcentovat. Podle vnějších projevů lze mnohé jeho účastníky skutečně velmi jednoduše zařadit mezi profesio-

nální demonstranty. Protestují, tedy jsem. Jenže při rozhovorech s jinými z nich si uvědomíte (podobně jako když si pak na internetu čtete příběhy mnoha a mnoha dalších obyčejných Američanů) některé důvody této občanské iniciativy, nebo přinejmenším gesta vzdoru.

Na otázku, proč se čeští novináři k fenoménu OWS takřka nijak nevyjadřovali, mohou být různé odpovědi. Možná je hnutí OWS vlastně ani nezajímalo, možná nevěděli, co si myslet. Těžko říct, co je více sklíčující.

Autor je redaktorem Hospodářských novin, kde se specializuje na USA. Několik let byl washingtonským zpravodajem listu.

Využívání nových médií v dokumentárních filmech

Dokumentární film se ve svém současném pojetí stále více blíží žurnalistice. Zejména investigativní dokumenty se s ní překrývají, nebo alespoň budí zdání, že se s ní překrývají. Nová média přitom umožňují většině z nás, aby se stali dokumentaristy. A když natočíme dobré video, můžeme se s ním následně setkat třeba i na některém internetovém zpravodajském serveru. Problém je v tom, že zdánlivě autentický dokumentární záznam mohl vzniknout za účelem manipulace. A tento rozpor mezi hranou realitou a autenticitou je příznačný jak pro dokumentární filmy, tak pro žurnalistiku.

Když dva ruští dokumentaristé Pavel Kostomarov a Alexander Rastorgujev hledali nové možnosti filmového vyjádření, uspořádali netradiční konkurz. V něm pokládali lidem nepříjemné otázky, aby zjistili, kdo z nich se nebojí mluvit přímo o osobních věcech. Těm nejotevřenějším potom svěřili amatérskou kameru a vyzvali je, aby natočili fragmenty ze svého života. Z dodaných záběrů pak sestříhali film *Miluji tě*, pro nějž režijní štáb nenatočil jediný záběr.

Tento případ jako by odrážel výhody i úskalí využívání nových médií v dokumentárním filmu.

Digitální kamera je jako nízkonákladový let do kinosálů. Nestojí moc peněz, je sice osekána o nadstandardní služby, ale v pohodě vás dopraví do cílové destinace. Dají se s ní pořídit kvalitní záběry, a přitom ji můžete svěřit amatérům, aniž byste prožívali bezesné noci kvůli případnému poškození. Navíc i v českých kinech postupující digitalizace umožňuje uvést snímky natočené v nulách a jedničkách, tedy bez nutnosti přepisu na filmový pás.

Některá nová média mají stále ve světě filmu punc autenticity. Když bratři Lumiérové natáčeli první filmy na tehdejší nové médium, byl to většinou také záznam prosté reality, o čemž vypovídají i názvy snímků (*Příjezd vlaku do sta-*

nice la Ciotat, Odchod z továrny). Stejně tak když dneska natáčíte na digitální zrcadlovku nebo na mobil, jedná se většinou o zaznamenaní reálného děje.

Prvky autenticity jsou logickou odpovědí dokumentaristů či nízkorozpočtových tvůrců na rozšíření techniky CGI (Computer-generated imagery – počítačem generovaná grafika) v Hollywoodu. Zatímco vizuální efekty dokážou vytvořit nemožné situace tak, že vypadají jako reálné, druhá větev má vrátit filmu důvěryhodnost. Přesto mnohá videa, která byla natočena zdánlivě „autentickou“ technikou, nesou přívrastek FAKE nebo HOAX.

Problém autenticity, či, chcete-li, objektivity, není automaticky řešitelný jenom samotnou technologií. Nová média umožňují rychlé a jednoduché natočení videa i jeho rozšíření. Jdete kolem zajímavé události (např. hořící tramvaje), natočíte ji na mobilní telefon a chvíli nato už video vkládáte na YouTube a posíláte odkaz přátelům přes Facebook. Počítačové aplikace vám ale umožňují, abyste si video trochu vylepšili. Třeba tak, že za hořící tramvaj

vložíte obrys ležícího člověka, který má být obětí neštěstí.

V internetových médiích se čas od času setkáváte se zprávou, která je založená právě (a jenom) na nějakém zajímavém videu. Hyperaktivní hypertext editorů těchto médií ale může nevědomky narazit na inscenovanou realitu, kdy se z dokumentu stává hraný film.

Že hranice mezi oběma základními filmovými přístupy není úplně zřejmá, potvrzuje i jeden z tvůrců zmíněného snímku *Miluji tě* Pavel Kostomarov. Ten sám označil v rozhovoru pro časopis CINEPUR tento filmový experiment jako hraný film (s dodatkem, že režiséři dodatečně požádali protagonisty o dotočení několika scén tak, aby zapadaly do výsledného děje). Z druhé strany můžeme zmínit investigativní dokument Víta Klusáka *Vše pro dobro světa a Nošovic*, kde je mnoho scén nepokrytě inscenovaných. A abychom vystihli ještě další rozměr tohoto sporu, připomeňme třeba animovaný *Valčík s Baširem*, který má výrazně dokumentární parametry.

Nová média přinášejí dokumentaristům nové možnosti nejen v oblasti předprodukce (námet napsaný v textovém editoru lze snadněji šířit), produkce (nízkorozpočtové technologie natáčení), postprodukce (lehce dostupné speciální efekty), ale i distribuce. Když pomíneme, že film můžete přenášet na (dnes již zastaralém) CD nebo na flešce, nabízí skvělé možnosti právě internet.

Pro tvůrce, kterým jde o ekonomickou návratnost filmu, internet byl a je nepřítelem. Na webu už se sice rozvíjejí servery poskytující v různých obměnách službu video on demand, kdy je přehrání konkrétního filmu zpoplatněno. Přesto je tato služba méně populární než stahovací a sdíleční servery. Zpoplatněné filmy na internetu sice dokážou cenou a pohodlností konkurovat kinům, ale stále neumějí konkurovat prostředí, v němž je zhlédnutí snímku zadarmo.

Zato pro začínající filmaře bez kontaktů jsou nová média požehnáním. Znalec virtuálního prostředí dokáže za minimální prostředky vyprodukovat a rozšířit krátkometrážní doku-

A TOHLE JE NAŠE PRVNÍ KOPÍRKA, DĚTI.

ment a nemusí se bát ani delší stopáže. V ideálním případě platí pouze za kameru, počítač a internetové připojení.

Předpokládám, že nová generace, v níž už se stále více budou pohybovat digital natives (lidé narození v digitálním věku), objeví možnosti internetové distribuce, která by zvýšila návratnost vložených prostředků. Půjde zřejmě o kombinaci reklamy, product placementu a zpoplatnění ve formě video on demand. Jako ideální platforma se nabízí vlastní stránka filmu (nebo produkční organizace), která omezí dvě nevýhody většiny internetových televizí – časovou omezenost videí a jejich rozplynutí v moři podobných.

Novou příležitost může znamenat ještě jeden formát. I u nás už jsou ke stažení české interaktivní knihy (prvním průkopníkem byl titul *Afrikou na dohled*). Ty podobně jako interneto-

vé články kombinují psaný text, video a zvukové nahrávky. Pokud se videoknihy v budoucnu jako forma rozšíří, určitě v této oblasti najdou uplatnění i dokumentaristé.

Ani nové technologie, ani definovaný žánr ale nejsou zárukou autentického zobrazení reality. Autenticita, nebo, chcete-li, objektivita není v tomto případě dána technologickými hledisky, ale vnitřní pravdivostí zobrazovaného, tedy etickou kategorií. V tom se dokument neliší od žurnalistiky, od psaného či rozhlasového zpravodajství, ačkoli obrazové médium může v mnoha ohledech budit větší důvěryhodnost. Ale zkuste si do vyhledávače zadat zmíněná slova „hoax“ a „fake“ a k tomu „video“ a uvidíte, že manipulace není v některých případech vůbec náročná.

Michal Kliment

Autor je filmový publicista

NESHYSL, PANÍ UČITELKO. O SEXU SE VŠECHNO DOZVÍ NA INTERNETU!

VEZMU SI TUHLE ... KDE TO MÁ ENTER ?

Ze světa

Novináři ve Švédsku Jak a proč se sdružují

Je to celkem věrohodný a pravděpodobný údaj, především ze dvou důvodů. Jednak je Journalistförbundet svazem odborovým, a odbory mají ve Švédsku již z historického pohledu velmi silné pozice, a jednak funguje jako profesně zájmový svaz.

Z pozice odborového svazu vyjednává Journalistförbundet za své členy se zaměstnavateli. To obnáší především uzavírání kolektivních smluv o platové úrovni a pracovních podmínkách, především ve velkých médiích, na pracovištích s velkým počtem zaměstnanců. Tyto kolektivní smlouvy mají podobu rámcových podmínek. Je běžné, že kolektivní smlouvy fungují jako vodítko pro celý příslušný mediální sektor a jako nápodoba pro ostatní žurnalisty na podobných, avšak mnohem menších pracovištích. Často se k nim přihlíží i tam, kde se ko-

lektivní smlouvy nepraktikují. Nutno však podotknout, že Journalistförbundet rád přispěchá na pomoc a jeho ombudsman či ombudsmanka se ochotně posadí za vyjednávací stůl se zaměstnavatelem, jestliže to kdokoliv ze členů potřebuje a požádá o pomoc. Journalistförbundet má v tomto ohledu na švédském pracovním trhu zaslouženě dobrou pověst.

Jakožto profesní svaz hájí Journalistförbundet zájmy celého žurnalistického sboru. V tomto ohledu jde hlavně o profesní otázky, například všeobecné podmínky působení vůči politi-

kům, úřadům, podnikům a nejrůznějším organizacím.

Kdo je ve Švédsku žurnalistou?

Zaměstnanci všech masmédií, kteří mají žurnalistickou náplň práce. Tím se rozumí samostatný výběr a hodnocení zpravodajských podkladů a žurnalistické zpracovávání materiálů pro vlastní médium. Členy Journalistförbundetu jsou pochopitelně i žurnalisté, kteří svou práci provozují na „volné noze“. Jedinou podmínkou

Čteme

Příběh Stiega Larssona

Milénium, Stieg a já
Host, 2011

Trojdílný thriller švédského novináře Stiega Larssona (1954–2004) Milénium se stal světovým bestsellerem a v jen v Česku se prodej přehoupl přes sto tisíc výtisků. 12. ledna bude mít v českých kinech premiéru filmová verze prvního dílu Muži, kteří nenávidí ženy. Nakladatelství Host doplnilo české vydání trilogie překladem svědeckví Larssonovy životní družky Evy Gabrielssonové (sepsala je francouzská novinářka Marie-Françoise Colombaniová). Nepřekvapí, že Larssona odmítli zaměstnat jako novináře s odůvodněním, že neumí psát, a tak založil vlastní časopis. Larsson se však nedožil ani vydání svých knih, i když je stačil připravit do tisku, a autorská práva zdědila rodina, která ke Stiegovi nijak zvlášť nelnula (jako nemluvně ho otec s matkou odložili k prarodičům). V roce 2009 byla poprvé udělena Cena Stiega Larssona (200 000 švédských korun, tj. více než půl milionu Kč).

Z vyprávění o Larssonovi jsme vybrali kapitolu Stiegovy žurnalistické zásady, která se nejvíce týká Larssonovy novinářské práce a doplňuje tak pohled Damgmar Zítkové na žurnalistické Švédsko.

Stiegovy žurnalistické zásady

Stieg dlouhá léta usiloval o to, aby švédská ústava požadovala po internetových publikacích stejnou úroveň odpovědnosti jako po ostatních médiích, totiž aby měly povinně odpovědného redaktora. Nepodařilo se mu to. A tak rasistické a fašistické stránky probouzející nenávisť a šířící hrozby zůstávají dodnes mimo dosah spravedlnosti.

V červnu 2004 tuto otázku nadnesl v Paříži na konferenci OBSE (Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě), která sdružuje padesát

šest zemí Evropy, střední Asie a Ameriky. OBSE nabízí prostor pro politická jednání a rozhodování v oblasti prevence konfliktů a bezpečnostních rizik, řešení krizových situací a poválečné obnovy. Na té konferenci Stieg hovořil rovněž o nebezpečí plynoucím z toho, že internet existuje mimo jakýkoli právní rámec. „Pro rasistické skupiny je kyberprostor úplná pohádka,“ řekl. „Není žádná náhoda, že jejich prioritou jsou vlastní webové stránky.“ Ale zdůrazňoval také, jak riskantní by bylo, kdybychom zákon považovali za jediné účinné protiopatření: „Domnívám se,

Titulní stránka časopisu Journalisten (Žurnalista), členského časopisu Journalistförbundet. Na fotce je Erik Niva, sportovní reportér ve Sportbladet. Tématem reportáže je sportovní žurnalistika.

Foto Dagmar Zítková a její archiv

je, že i oni pracují podle žurnalistických principů. Podotýkám, že to neustálé papouškování slova žurnalistický je v této souvislosti velmi důležité. Journalistförbundet totiž není přístupný pracovníkům v reklamě, inzerci, PR, lobbingu či v jakékoliv jiné, třeba i dobročinné propa-

že legislativa nemůže sama o sobě čelit šíření nenávisti na internetu. Dokonce bych zdůraznil, abychom na ni příliš nespolehali.“ Myslel si, že pokud politici a občané, k nimž se řadí i novináři, nebudou v rámci demokracie dostatečně aktivní, zákony jen trochu „poškrábou povrch problému“. Dělal mu velké starosti, jak se budou věci vyvíjet dál.

Milénium poukazuje na postupnou rezignaci médií v osmdesátých a devadesátých letech. Byli jsme tehdy svědky toho, jak investigativní žurnalisté zanedbávají společenské problémy anebo jak ekonomičtí novináři jednají s řediteli firem, jako by to byly rockové hvězdy, a přitom je nechávají v klidu se obohacovat prostřednictvím fiktivních společností, systémů odměn a kartelů. Tato nejasná hranice mezi novináři a podniky měla za následek také to, že hodně novinářů změnilo zaměstnání a stali se z nich specialisté na public relations ve velkých společnostech. Na začátku *Milénia*, v *Mužích, kteří nenávidí ženy*, Mikael Blomkvist na příkladu novináře Williama Borgia ilustruje všechno, co chtěl Stieg v této oblasti demaskovat: „V té době Borg opustil novinářinu a pracoval za podstatně vyšší plat v tiskové kanceláři podniku.“ Stieg se nikdy neprodával, kvůli kariéře ani kvůli penězům.

Veškerá Stiegova žurnalistická etika je shrnuta v *Milénium*. A také jeho úcta vůči čtenáři. Mikael

Domovská internetová stránka Pressens Opinionsnämndu, kde byl uveřejněn rozhovor s Allmänhetens Pressombudsmanem (PO)

gandě. Tak například tiskoví mluvčí (pokud ve Švédsku vůbec nějaký působí) nejsou žurnalisté, nýbrž reklamní pracovníci hájící zájmy svého podniku či své organizace.

Ve Švéděch je silně zakořeněno vědomí, že žurnalista slouží široké čtenářské obci. Že hájí

zájmy těch, jejichž hlas je slabší ve srovnání s těmi, které je slyšet dobře, že pracuje svobodně, samostatně, objektivně a pravdivě. Svoboda projevu (Yttrandefriheten) a svoboda tisku (Tryckfriheten) jsou dva ze čtyř zákonů, které

Pokračování na str. 16

říká Henriku Vangerovi: „Nehraje žádnou roli, kolik máme inzerentů, pokud si lidé nebudou časopis kupovat.“ Stiegovi šlo především o pravdu. Byl toho názoru, že hledání pravdy je povinností každých novin; byl ale také přesvědčen, že tomuto cíli se nesmí obětovat vše. Nesouhlasil proto s tím, aby oběti podstupovaly dvojí muka – když se k utrpení, které musely snášet, přidá ještě násilné odhalení jejich soukromého života na stránkách časopisů. V *Milénium* důrazně a s ironií demaskuje čím dál větší excesy v této oblasti, jako například palcové titulky časopisů popisující Lisbeth a její kamarádky jako „bandu satanistických lesbiček“. Když Mikael Blomkvist vyřeší záhadu zmizení Harriet Vangerové, musí se ve svém svědomí vyrovnat s obrovským problémem. Má být dobrým žurnalistou a vyprávět celý příběh s tím rizikem, že Harriet vystaví očím veřejnosti? Anebo má mlčet, a tím pádem neodhalit pravdu, jejíž zveřejnění by ostatně mělo pro *Milénium* značný ekonomický přínos? Po dlouhém a bolestném vnitřním boji morálka nakonec zvítězí nad žurnalistickým egem a Mikael příběh nezveřejní. Tato pasáž byla pro Stiega velmi důležitá, protože jí chtěl opravdu cosi vzkázat. Přesto, když jsem text viděla, nesouhlasila jsem. V první verzi to bylo tak, že když Mikael odjede do Austrálie a najde Harriet, řekne mu, celá vystrašená: „A teď, když víš, že žiju, co uděláš?“

Taky mě znásilníš?“ Myslela jsem si, že tu poslední větu by čtenáři pochopili doslovně a řekli by, že je naprosto paranoidní. Stieg se mnou nesouhlasil a hodně jsme se o tom hádali. Nikdy neřekl: „Dobře, změním to.“ Neřekl vůbec nic. Ale tu větičku vypustil.

Na začátku prvního svazku čelí Mikael Blomkvist obvinění, že si neověřil důkazy v článku o průmyslníku Hansi-Eriku Wennerströmovi. Ze strachu, aby čtenáři nepřestali *Milénium* důvěřovat, rezignuje na funkci odpovědného redaktora. Později, než zveřejní důkazy, které shromáždil Dag Svensson, obsedantně přezkoumává veškeré informace. Dobře ten postoj znám, protože jsem Stiega viděla při práci. Měl ale za to, že zdroje jsou posvátné, a právě z toho důvodu Mikael po zavraždění Daga a Mii ještě před příchodem policie vymaže z jejich počítače všechny soubory. Dnes už je snad jasné, proč po Stiegově smrti nikdo z jeho okolí, včetně mě, nechtěl poskytnout žádné informace o počítači, na němž pracoval. Kromě rozepsaného čtvrtého dílu v něm byly i kontaktní údaje lidí, od nichž čerpal informace o krajní pravici. A v tom je švédská ústava jasná: zdroje musí být chráněny!

Z knihy Evy Gabriellsonové a M.-F. Colombaniové Milénium, Stieg a já (Přeložil Marek Sečkař. Host, 2011)

tvorí švédskou ústavu. Švédí jsou také hrdí na to, že jejich zákon o svobodě tisku je v Evropě jedním z nejstarších. Poprvé byl ve Švédsku přijat již v roce 1766. Zakazoval tenkrát cenzuru a reguloval tak zvaný princip otevřenosti (offentlighetsprincipen), tedy dostupnosti a otevřenosti většiny jednání. Jde o průhlednost v jednání politiků, státní a městské správy, soudů, nejrůznějších úřadů a podobně. Fakt je, že švédská společnost je v mnoha ohledech skutečně a zcela přirozeně průhledná a otevřená.

Dnes platné zákony o svobodě tisku (Tryckfrihetsförordningen) a svobodě vyjadřování (Yttrandefrihetsgrundlagen) jsou z roku 1949 a 1976. Proto byla ustavena vládní komise, která momentálně pracuje s přípravou jejich eventuální revize. Journalistförbundet patří mezi ty instituce, jejichž úkolem bylo se k návrhu komise vyjádřit. Podle názoru Journalistförbundetu však tyto zákony fungují dobře a další oklešťování není žádoucí. Na druhé straně je nutné přihlídnout ke skutečnosti, že masmédiá procházejí velkými změnami, a to z celosvětového hlediska. Vliv na to má stále razantnější nástup počítačů a internetu do stále širších oblastí. Proto se ozývají hlasy, že určitá revize zákonů svobody tisku a svobody projevu bude nezbytná.

Žurnalistická etika

Další oblast, kde Journalistförbundet aktivně působí, je etika žurnalistiky. Zde spolupracuje s dalšími orgány švédského mediálního trhu.

Kodexu profesně etických pravidel se zde říká Pravidla pro tisk, rádio a televizi. Je to soupis dvanácti základních etických pravidel, který

sestavila Komise pro spolupráci v tisku (Pressens Samarbetsnämnd). Členy této komise jsou předsedové nejdůležitějších mediálních sdružení: Svazu žurnalistů (Journalistförbundet), Vydavatelů denního tisku (Tidningsutgivarna), Vydavatelů časopisů (Sveriges Tidskrifter) a tak zvaného Klubu publicistů (Publicistklubben).

Polovina těchto pravidel pojednává o osobní integritě žurnalisty, druhá polovina se zabývá způsobem získávání podkladů pro žurnalistické materiály. Nedodržování těchto pravidel se ohlašuje Komisi pro mediální mínění (Pressens opinionsnämnd, PON), ve které sedí ombudsman veřejnosti (Allmänhetens Pressombudsman, PO). Prohřešky proti těmto etickým pravidlům řeší Profesně etická komise Svazu žurnalistů (Journalistförbundetets Yrkesetiska Nämnd, YEN). Všichni, kdo podávají přihlášku ke vstupu do Svazu žurnalistů, se současně zavazují etická pravidla dodržovat. Proto může být člen dočasně nebo trvale ze svazu vyloučen.

Další institucí, která může eventuální prohřešky projednávat, je Komise pro vyšetřování (Granskningsnämnden). To je komise státní a jejím úkolem je prošetřovat stížnosti přednesené veřejností. Granskningsnämnden může jednat i z vlastní iniciativy. Prošetřují se televizní a rozhlasové programy, zda se řídí etickými pravidly, jaká je jejich věcnost, pravdivost a objektivita. Vždy jde zásadně o programy již odvysílané, je to tedy kontrola následná.

Švédové si velmi zakládají na tom, že tyto výše uvedené instituce tvoří systém pro etiku žurnalistiky, který je dostatečně sebereguluje.

Jedna z mnoha debat Publicistklubben, kde se diskutuje o etice žurnalistiky.

Dále oklešťovat a regulovat žurnalistiku zákonodárstvím považují za neúčelné. Soudní spory mezi publicitou poškozenými jedinci a médii jsou ve Švédsku poměrně ojedinělé. Za vše, co se v určitém sdělovacím prostředku zveřejňuje, zodpovídá vždy takzvaný odpovědný vydavatel (Ansvarig utgivare). Je to předem jmenovaná konkrétní osoba – nejčastěji šéfredaktor. V případě prohry eventuálního soudního sporu, kdy výsledkem je trest odnětí svobody, je to právě tento odpovědný vydavatel, kdo jde do vězení trest odpykat.

Klub publicistů

Ještě musím připomenout již zmíněný Klub publicistů (Publicistklubben). Jeho členy je přibližně 5 000 švédských žurnalistů a publicistů. Klub publicistů má jako hlavní cíl věnovat se právě diskusi o etických otázkách žurnalistiky. Je to sdružení s dlouhou tradicí, působí již od roku 1874. Klub publicistů vypracoval první švédský etický kodex, a to již v roce 1923. Klub je rozdělen do několika sekcí tak, aby zahrnul žurnalisty v celé zemi. Pravidelně pořádá velmi sledované debaty o aktuálních etických otázkách a problémech.

Některé domovské stránky výše uvedených institucí:

- Journalistförbundet <http://www.sjf.se/>
- Publicistklubben www.publicistklubben.se
- Allmänhetens Pressombudsman (PO) / Pressens Opinionsnämnd (PON) <http://www.po.se>
- Granskningsnämnden <http://www.radioochtv.se/Om-oss/Organisation/Granskningsnamnden-for-radio-och-tv/>

Dagmar Zítková

Autorka v roce 1981 absolvovala specializaci Televizní a filmová žurnalistika na Fakultě žurnalistiky Univerzity Karlovy. Od roku 1982 žije trvale ve Švédsku a od roku 1986 pracuje jako žurnalistka ve švédských odborných časopisech a magazínech. Od roku 2001 je zaměstnaná v technickoprůmyslovém magazínu Automatizace, kde vede zpravodajskou sekci.

Domovská internetová stránka Pressens Opinionsnämndu, Allmänhetens Pressombudsman (PO).

Pohled do archivu Syndikátu

Vídeňští Češi vyprávějí vtíp, že pokud se potkají tři Němci, založí firmu, potkají-li se tři Češi, založí spolek. Rčení vztahující se k Čechům můžeme brát s nadhledem, svým způsobem je však odrazem reality.

Snahy o vytvoření prvního spolku českých žurnalistů jako profesního sdružení sahají do šedesátých let 19. století. Tehdy, tak jako dnes, se nejlépe o zásadních rozhodnutích rokovalo v hostinci. V dubnu 1872 pozval redaktor Národních listů Jan Neruda několik kolegů na jednání. Rokovalo se patrně v hospůdce svatomarkétského kláštera v Břevnově. Myšlenku vybudovat svépomocný spolek, který by zajistil nemocným novinářům či jejich dětem a vdovám přečkat těžké období nemoci živitele rodiny či jeho úmrtí, nebylo jednoduché prosadit. Historicky prvním spolkem se mohl stát Penzijní spolek českých žurnalistů, k jehož založení však fakticky nedošlo.

Pramenem k poznání tohoto nejstaršího období historie českého novinářství zůstávají pouze vzpomínky tehdejších redaktorů Národních listů Karla Tůmy a dr. Serváce Hellera, později zpracované redaktorem Josefem Vejvarou. Uvádí se v nich, že páni žurnalisté, vedeni bohubilou myšlenkou, se několikrát sešli ve dnech 9., 10. a 11. dubna 1872 v hostinci, kde proběhla vzrušená, názorově pestrá debata k založení spolku českých žurnalistů. (Škoda, že se nezachovaly účtenky z jednání...)

Výsledkem schůzek každopádně zůstaly návrhy úředně neschválených stanov neustaveného Penzijního spolku. Z dochovaných dokumentů nelze zjistit, proč toto úsilí o ustavení podpůrného spolku nebylo korunováno úspěchem a proč k faktickému založení spolku v roce 1872 nedošlo. Nadšení novinářů vyprchalo a pět let se nedělo nic.

Impulsem k obnovení rokování o založení žurnalistického spolku se stala smrt kolegy redaktora soudního zpravodajství Národních listů a básníka Františka Šimečka. Během pohřebního průvodu 27. září 1877, kterého se zúčastnili kolegové ze všech tehdy významných listů, se tiše diskutovalo o vhodné formě, jak pomoci vdově. Necelé dva měsíce od pohřbu konečně došlo k založení spolku.

Zápisy z ustavujícího jednání, které se uskutečnilo již 1. října(!), a zakládající listinu první organizace sdružující české novináře zaznamenal a perem vyvedl redaktor F. A. Šubert, pozdější ředitel Národního divadla. Žurnalisté vybrali pro spolek oficiální název *Spolek českých žurnalistů*, který platil až do roku 1939.

Zápis ze schůze českých novinářů k ustavení penzijního spolku dne 9. 4. 1872, signován Janem Nerudou.

Cílem profesně a stavovsky zaměřeného spolku se stalo prosazování svobody slova, tisku a novinářů, ale i péče o základní sociální zabezpečení členů a jejich rodinných příslušníků.

O dalších pět let později na myšlenku zabezpečení budoucnosti českých žurnalistů a především jejich rodin navázala ustavující valná hromada vzájemně pojišťovacího *Penzijního fondu členů Spolku českých žurnalistů*, která se uskutečnila 26. prosince 1882 v Umělecké besedě.

V poslední čtvrtině 19. století se počet novinových a časopiseckých titulů a současně také počet novinářů zvýšil. Novináři si po vzoru ostatních zavedených povolání začali uvědomovat význam sdružování jako podmínky organizovaného postupu vůči zaměstnavatelům-vydatelům a prosazení požadavků na přiměřenou výši platů, pracovní dobu, vzdělávání a další sociální výhody. V prvních třech desetiletích 20. století vznikly další novinářské spolky, z nichž některé vzájemně spolupracovaly, popř. se i překrývaly. Spolky se postupně vymaňovaly z úzce vymežujících zaměření (např. členství podle hlediska periodicity listů, věku novinářů, počtu odpracovaných let v redakci apod.) a stávaly se organizacemi, které sdružovaly všechny osoby, jejichž hlavním zaměstnáním byla žur-

nalistika. Stále si však přísně zachovávaly svůj jednoznačně stavovský přístup.

Zásadní změny pro rozvoj a činnost novinářských spolků znamenalo období po přijetí mnichovského diktátu, kdy řada spolků zanikla a zbývající se 23. června 1939 sloučily do *Národního svazu novinářů*. Za německé okupace a poté v letech 1948 až 1989 byla odstraněna četnost spolků a všechny byly nahrazeny jedním centrálním spolkem, později organizací sdružující všechny novináře.

Historická dokumentace činnosti výše uvedených novinářských spolků, zahrnující listiny od roku 1872, resp. 1877 do roku 1998, je dnes uložena v Národním archivu v Praze v archivním areálu Na Chodovci. Cenný archivní fond nazvaný *Archiv Syndikátu novinářů* (značka fondu ASYN) byl předán do správy Národního archivu (tehdy ještě Státního ústředního archivu) v době, kdy byl bezprostředně fyzicky ohrožen. V devadesátých letech byl převezen na Dobříš, kde byl umístěn v montovaných buňkách. Zásahem vedení katedry mediálních studií FSV UK a obnoveného Syndikátu novinářů ČR byly cenné archiválie převezeny zpět do tehdejšího sídla v Pařížské ulici. Nevhodným uložením fondu na Dobříši bylo vodou a plísněmi několik desítek kartonů poškozeno, takže k některým spolkům se nedochovala podrobná dokumentace.

V květnu 1999 byla uzavřena depozitní smlouva, kterou podepsali tehdejší syndička Irena Válová za Syndikát novinářů ČR a ředitel Státního ústředního archivu Václav Babička. Celý fond byl převezen do archivního areálu, byla provedena revize fondu a archiváři jej archivně rekonstruovali. Syndikát novinářů ČR zastoupený syndikem Ing. M. Jelínkem a vicesyndikem R. Zemanem dne 3. 7. 2003 fond darovali České republice zastoupené dnes Národním archivem.

Fond se těší zasloužené pozornosti badatelů z řad širší veřejnosti, novinářů a historiků. Archiv Syndikátu novinářů ČR se tak stal cenným pramenem k zaplnění nejasných či neznámých míst v dějinách novinářství, profesní spolkové činnosti či ke zpracování života významných novinářů.

Alexandra Blodigová

Autorka je archivářkou Senátu PČR, v letech 1999 až 2007 byla správcem fondu Archiv Syndikátu novinářů v Národním archivu. ■

Žurnalistický slovník 2011

Ukázky pojmů, které nejsou běžně používány ani známé z Praktické encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace (LIBRI 2007, dotisk 2010).

set-top box – obecně: název zařízení umožňujícího zapojit do televizoru externí zdroje signálu (např. kabelový modem, satelitní přijímač), doslova: „krabice k položení na...“. Dnes se pod názvem *set-top box* rozumí především zařízení umožňující příjem digitálního vysílání tím, že digitální signál dekoduje a přeměňuje ho na signál analogový pro běžný analogový televizor. S názvem *set-top box* se dnes na trhu prodávají jak jednoduché převaděče digitálního signálu, tak složitá zařízení umožňující využívání nejrůznějších interaktivních služeb, včetně internetu, která někdy navíc obsahují digitální video-rekordér PVR s možností zaznamenávat do pevných pamětí desítky hodin televizních pořadů.

mš

ENG – zkratka Electronic News Gathering označující jak metodu práce televizní žurnalistiky využívající mobilní televizní kameru se záznamem, tak technické zařízení, které této metodě práce slouží. Některá *ENG* zařízení umožňují natáčení nejen zaznamenávat, ale také ho přenášet do studia prostřednictvím mikrovlnného spojení formou přímého přenosu. Pokud *ENG* využívá spojení přes satelit, jedná se o *SNG* (Satellite News Gathering). Zkratkami *ENG* a *SNG* se rovněž definují vozy využívané pro natáčení a přenosy v terénu.

mš

SNG – zkratka Satellite News Gathering, doslova: sběr zpráv prostřednictvím satelitu, označující jak metodu práce televizní žurnalistiky využívající satelitní spojení s domovským studiem, tak technické zařízení, které této pracovní metodě slouží. Viz také *ENG*.

mš

EPG – zkratka Electronic Programme Guide. Elektronický programový průvodce je pojem spjatý s digitálním vysíláním televize. *EPG* přináší souhrnnou informaci o vysílaných programech v daném digitálním multiplexu. *EPG* má podobu grafického rozhraní zobrazovaného na televizní obrazovce, jehož vzhled a obsah jsou podmíněny vlastnostmi digitálního přijímače či *set-top boxu* na jedné straně a informacemi, které jsou do multiplexu jeho provozovatelem vkládány, na straně druhé. Informace zprostředkovávané elektronickým programovým průvodcem obvykle obsahují název a typ pořadu, čas jeho začátku a dobu jeho trvání,

kratší či podrobnější popis pořadu, případně i jeho vhodnost pro děti a mládež.

mš

HDTV – televize s vysokým rozlišením (High Definition Television) je novým digitálním vysílacím standardem, jehož rozlišovací schopnost je mnohem větší než u tradiční analogové televize. Obraz v širokouhlém formátu 16:9 je složen buď ze 720 nebo 1080 řádek (podle zvoleného systému 720p nebo 1080i), z nichž každý obsahuje 1280, resp. 1920 obrazových bodů, tzv. pixelů. Vysoké rozlišení odstraňuje vnímání obrazových řádek tak, jako je tomu u dosavadních standardů. Standard *HDTV* používají některé satelitní digitální kanály, s *HDTV* se počítá i pro digitální terestrické vysílání. V Evropě se vysílání *HDTV* významněji prosadilo u příležitosti Mistrovství světa v kopané v Německu v roce 2006.

mš

PVR – Personal Video Recorder, někdy označován jako *PDR* – Personal Digital Recorder. Záznamové zařízení pro digitální televizi, které využívá pevných disků namísto tradičních kazet analogových videorekordérů. *PVR* někdy bývá součástí *set-top boxů*.

mš

spam – pojem převzatý z angličtiny, kde původně označoval konzervovanou potravu (spiced ham), který se vžil pro označení nevyžádané a obtěžující elektronické pošty, jež obvykle sebou nese nějaké reklamní sdělení. Český zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, razí pro spam termín „nevyžádané obchodní sdělení“, jehož šíření může být potrestáno pokutou.

mš

média on demand – na vyžádání, na objednávku. Tato služba umožňuje výběr materiálů z médií podle potřeb recipienta, zároveň tyto materiály lze okamžitě použít. Recipient si tam může vytvořit vlastní noviny nebo časopisy, vybírat z pořadů televize, rozhlasu, stahovat videa a podobně.

bo

Kresba Lubomír Lichý

Czech Press Photo 2011

V Křížové chodbě pražské Staroměstské radnice je do konce ledna 2012 otevřena výstava sedmnáctého ročníku soutěže novinářské fotografie Czech Press Photo.

Tentokrát se jí zúčastnilo 288 fotografů z České a Slovenské republiky a mezinárodní porota měla na výběr 3744 fotografií (tedy o něco méně než v loňském roce). Hlavní cenu – Křišťálové oko – udělila Stanislavu Krupařovi z týdeníku Reflex za snímek ze severočeského Varnsdorfu, kde se v dosud největší míře v novodobém Česku projevil sociálně založený konflikt (fotografii najdete na poslední straně dole). Kromě hlavní ceny rozdělila porota ceny spojené s finanční odměnou v osmi kategoriích, firma Canon ocenila letos šest mladých fotografů do 25 let. Cenu Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) získal také Stanislav Krupař, a to za fotografii ze somálské nemocnice.

Součástí výstavy je soubor loňského laureáta Grantu Prahy Romana Vondrouše *Fragments metropole*. Letošní Grant Prahy (stipendium ve výši 120 000 Kč) získali Alena Dvořáková a Viktor Fischer (Afisphoto) za rozpracovaný projekt *Praha - velkoměsto a voda*.

Několik vybraných oceněných snímků představujeme.

red ■

Jan Zátorský, MF Dnes: Revoluce v Egyptě, 2. 2. 2011 (série). 2. cena v kategorii Aktualita.

Petr David Josek, AP: Návrat koní z pražské zoo zpět do volné přírody, Mongolsko 2011 (série). 3. cena v kategorii Životní prostředí

Ladislav Kamarád, volný fotograf: Mléčná dráha na Šumavě, 3. 8. 2011. 1. cena – Zlaté oko v kategorii Příroda a životní prostředí.

Alena Dvořáková – Viktor Fischer, Afisphoto: Praha – velkoměsto a voda. Cena Fotonova pro držitele Grantu Prahy Czech Press Photo 2011.

Pavel Brunclík, volný fotograf: Ivan Martin Jirous. Z projektu Češi, 2010 (série). 3. cena v kategorii Portrét.

Stanislav Krupař, Reflex: Z nepokojů na severu Čech, Varnsdorf, 10. 9. 2011.

1. cena – Zlaté oko v kategorii Aktualita a zároveň Fotografie roku Czech Press Photo 2011 – Křišťálové oko.